

כבוד התורני הנעלה מו"ה משה פרנקל הי"ו
הגר בק' נעוויארק (אמריקא)

מכתבו הנעים הגיעני במועדו, בו שאל ודרש מאתי, לפרש לו כמין חומר דברי רבי חנן שאמר: „למה נקרא שמה של תורה „תושיה“, מפני שהיא מתשת כחו של אדם“ (סנהדרין כ"ן ע"ב). וכל הבא אל המאמר הזה, יתבונן, שעל-ידי טורח עמלה של תורה היא מתשת כחו של אדם. הלא חוטבי עצים וחוצבי אבנים ושאר בעלי מלאכות, טורח מלאכתם קשה וכבדה ביותר מעמלה של תורה, ואדרבה דרכיה דרכי נועם, וכל העוסק בה יש לו קורת רוח ודעתו נוחה ורצויה?

תשובה

בטרם יצמח כל שיח, אני אמרתי להקדים תחלה וראש מדברו הנאוה של הגאון בעל „חות דעת“ ז"ל, אשר אמר עם הספר, להפיץ אור בהיר על פני מאמרם ז"ל: „יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם“ (בראשית י"ח — ד'). „אמרו לו וכי בערביים חשדתנו שהם משתחווים לאבק רגליהם“ (בבא מציעא פ"ו ע"ב), בהקדם דברי הרמב"ם ז"ל שכתב ד„רגל“ הוא שם המושאל על הסיבה. על דרך הכתוב (בראשית ל' — ל'), „ויברך ה' אותך לרגלי“. ויען וביען כי הערביים היו מאמינים כי פרנסתם תבא להם רק על-ידי רגליהם ומעשי ידיהם, והם בעצמם יפככו בחכמתם וכחם כי עז לצבור הון רב, לכן העיר אברהם למוסר אזנם: „רחצו רגליכם“ — רחצו הזכו. ושוא לכם משכימי קום להיות משתחווים לאבק רגליכם, לתלות העושר בפיכותיכם, הס מלהזכיר, ואם לא ישליך האדם על ה' יהבו הוא הסבה הראשונה להצלחתו, כל עמלו לתוהו וריק, הכל ישא הבל ישא רוח ואבק פורה.

על-פי הדברים האלה עולים יפה דברי רבי חנן שאמר: „למה נקרא שמה תושיה? מפני שהיא מתשת כחו של אדם“. כי הנה רבים מעמי-הארץ, המון הגס, אשר לרגל מסחרם הצליחו ועלה בידם לצבור כסף תועפות, יתברכו בלבבם לאמר „כחנו ועוצם ידינו עשה לנו את כל החיל הזה“, וידמו בנפשם, שהם בכבודם ובעצמם, על-ידי חכמתם הגדולה והשתדלותם הנמרצה שגבו ועשו חיל, באין מבין, כי אם ה' לא יבנה בתיהם בהון ועושר, שוא עמלו הבונים, כי ההצלחה איננה דבר קיים לעד, בוגדה היא ואין אמון בה, היום תורח שמש ההצלחה על האיש אשר בחרה בו, ומחר תאסוף אורה, ויבא חושך תחתיה, וכמעשה אופן דרכה, כמאמרם ז"ל: „גלגל הוא שחזור בעולם“ (שבת קנ"א ע"א). אמנם כן, האיש החכם, אשר חננו ה' בדעת תורה, ויראת ה' היא אוצרו, ונפשו יודעת, כי ה' הוא הנותן לו כח לעשות חיל, ואינו אוכל משלו, רק משלחן גבוה על צד החסד זכה לכל העושר והכבוד. ומה נאוה דבריהם ז"ל: „למה נקרא שמה תושיה? מפני שמתשת כחו של אדם“ — לבל יאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל. וכל חכמי תושיה יענו בקול ענות חלושה, כי תש כחם, וחלילה חולין הוא להם להשתחווים לאבק רגליהם, לחשוב שהם בעצמם הסבה להצלחתם, אדרבה התורה מתשת כחו של אדם, לבל יתלה הצלחתו בכוחו ועוצם ידו. ישראל קדושים מאמינים הם בסיבה הראשונה, האדון ה' צבאות אלהי קדם מעונה, שהוא ית"ש ישלח עזרו מקודש לרומם בכבוד את קרבם של הבוטחים בו ית' באמת ובאמונה, עולים לגדולה במעלה עליונה.

דו"ש ברגשי ידידות,

בצלאל זאב שאפראן